

CHĘDOŻYĆ (87) *vb impf*

o jasne.

inf chędożyć (9). ◇ *praes 1 sg* chędożę (43). ◇ *2 sg* chędożysz (1). ◇ *3 sg* chędoży (14). ◇ *3 pl* chędożą (6). ◇ *praet 3 sg m* chędożył (1). *f* chędożyła (1). ◇ *3 pl subst* chędożyły (1). ◇ *fut 1 sg m* będę chędożył (1). ◇ *2 sg m* chędożyć będziesz (1). ◇ *3 pl m pers* będą chędożyć (1). ◇ *con 1 sg m* bych chędożył (1). ◇ *3 sg m* by chędożył (1). ◇ *1 pl m pers* bychmy chędożyli (1). ◇ *3 pl m pers* by chędożyli (1). ◇ *impers praet* chędożono (1). ◇ *con* by chędożono (1). ◇ *part praes act* chędożąc (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII(XVIII) – XVIII w.

1. *Utrzymywać w czystości, czyścić, myć; utrzymywać w porządku przez wycieranie, wygładzanie, obcinanie, przystrzyganie, usuwanie części zbędnych, narośli etc; mundare, purgare Mącz, Calep, Cn; polire Mącz, Calep; putare, repurgare, tergere Mącz, Cn; depurgare, expurgare, exstercorare, perpurgare Calep, Cn; abluere, emuscare, eventilare, februarare, interputare, mundificare, nitidare, pumicare, purificare, sarrire, verrere Mącz; consarrire, defaecare, detergere, deverrere, diluere, disputare, excernere, mangonizare, perpolire, pollingere Calep; cluere, concinnare, deacinare, destercorare, emaculare, emundare, extricare, munditias facere, purare Cn (69) : Emusco, Ze mchu odźieram/ chędożę. Mącz 238d; Puto, Obrzezuyę/ chędożę/ odćinam przecz to co łie nie godźi. Mącz 332d, 120b, 128b, 236d [2 r.], 247d, 308a (14); iż iáko ptak dobry á toli wźdy w łwe gniazdo nie plugáwi/ ále iáko może chędoży CzechEp 323; Consarrio – Czifzczę, chędożę. Calep 244a, 309b, 314a, 315b, 325a, 328a (15).*

chędożyć kogo, co (17): BierEz O4v; FalZioł V 5i; MurzNT 38v; BibRadz 2.Par 4/6; ięft też 12 łług Haułknechtow/ ktore oni zowá Skopary/ co páłace chędożą. BielKron 234; Mącz 289d; RejZwierc 52, 134; Abowiém to ięft wielka praca/ kiedy Staw łowić/ dopięro łowiłko chędożyć. Strum F; SkarŻyw 225; ReszHoz 120; Cosmeta – Komornik, chłopiec ktori pana vbiera, ten ktori dom chędozij. Calep 265b, 429b, 700a, 817b. Cf chędożyć co od czego.

chędożyć co od czego (2): Interputo, Drzewá chędożę od vřchlych gáłęzi. Mącz 333c, 369a.

chędożyć około czego (1): Ale gębká Morłka albo wodna ięft tá/ ktorá maczáiác ludźie nięco omywáią/ á zwłázczá Bárwiérze/ gdy około ran chędożą. SienLek X4v.

chędożyć z czego (2): Extercoro – Z plugáłtwa chędożę. Calep 397a, 294b.

chędożyć czym (2): Pumico, Tákim kámieniem gładzę/ chędożę/ wycieram. Mącz 331c, 289d.

Szeregi: »chędożyć, czyścić« (1): Smigma, Włzeláka rzecz która chędoży/ czyści/ y wymywa. Mącz 397d.

»oprawować albo chędożyć« (1): Włzelkác latorołł [...] ktorá owoc przynośi oczyściá (marg) opravuie albo chędoży (–) aby więtfzy owoc przynośiła MurzNT loann 15/2.

»chędożyć i ubierać« (1): y dał iey fiedm páńien ku łłużbie/ ktore iá chędożyły y vbierály. BielKron 114v.

»odmywać (a. umywać), (i) chędożyć« (2) : Spráwił ktemu y dziefięć Wánien [...] / iżby tám vmywano y chężono to co ku ofiáram palonem przyłfuźzáło BibRadz 2.Par 4/6; Mącz 199d.

»wycierać i chędożyć« (1): Penicillus, [...] Wiecheć/ fzmáciško/ álbo łzczotká ktorá co wycieráją y chędoża Mącz 289d.

W przen [co] (14) : *RejPos* 1, 341v; *StryjWjaz* C2; chędożę iuż domek fercá mego iáko moge *SkarKaz* 160b, 161b *marg.*

chędożyć od czego (2): tedy ia też sobie podobno pomyflę iż sie prozno ftáram/ ábych był fercá czyftęgo á iż bych od káždego pokalania chędożył ręce moię. *RejPs* 107; *RejPos* 32v.

chędożyć komu (5): *RejPs* 37v; *GliczKsiqz* N5v; A iákoż tu nie chędożyć iemu tych nędznych ípraw á poftępkow náłzych? *RejPos* 341 v, 33; *RejZwierc* 172.

Szeregi: »chędożyć a obrzezować« [*szyk 1 : 1*] (2) : áby obrzezowáli a chędożyli myfli y ferczá fwoie od káždey zmázy *RejPos* 32v, 33.

»oczyścić a chędożyć« (1): ktory oczyściálf á chędożyfz myfli proftych ludzi *RejPs* 125v.

»chędożyć a, zdobić« [*szyk 1 : 1*] (2): Vważayże czo cie tu potyka w ízedziwości twey á w ftátecznych częfieh twoich/ ktoreś iuż na wżem zdobic á chędożyć powinien s Krześcijánfkiey powinności twoiey. *RejZwierc* 142, 172.

2. Ozdabiać, przybierać, czynić pięknym; ornare Mącz, Calep; exornare, venustare Calep (18) : *Implicare* item aliquando significat ornare, Chędożic. *Mącz* 305c, 269b, 490d; *Exorno* – *Zdobię, chędoze. Calep* 391a, 635b, 739b, 1111a.

chędożyć kogo, co (8): Oczy myala czarne bo czarne oczy gdzye czarne wlofy też y to chędoży panny y czlouyeka *PatKaz III* 120; *FalZioł III* 19b, V 117v; a wielé punctów nad literami/ druku bynámniéi niechedożą *MurzOrt* B; *RejWiz* 144v; *Mącz* 274c; Zamek Krákówki kofztem chędożono wżelkim *StryjWjaz* B2; [*cf W przen RejPs* 68v]. *Cf chędożyć co czym.*

chędożyć co czym (1): iáko on pálie Iptałzki/ zwirzétá karmí/ kwiathki wilgotnościami ich przyrodzonemi chędoży *RejPos* 316v.

W przen [co] (1) : A rozmáyte vbiry będą tey to krolowey ktorem niekáždy człek zrozumie ábowyem więcey będą duflę chędożyć niż ciáło *RejPs* 68v.

a. Farbowac, barwić [co] (2) : Iego krew ieft barzo ciepła, á chędoży fukno. *FalZioł IV* 36b; *Fullo, Wálkarz/* ten który bieli płotno/ albo też ízaty chędoży/ też fárbierzem zowá niektórzi. *Mącz* 139b.

Synonimy: **1.** *czosac, czyścić, gładzić, muskać, myć, ocierać, oczosować, oczyścić, odmywać, omiatować, omietać, opravować, polerować, przecierać, snażyć, umietać, wycierać, wymiatować, wymietać, wymywać*; **2.** *piększyć, przybierać, stroić, zdobić*; **a.** *barwić, farbić, farbować.*

Formacje pochodne: *obchędożyć, ochędożyć, pochędożyć, podchędożyć, przychędożyć, przyochędożyć, schędożyć, uchędożyć, wychędożyć, zachędożyć; ochędożać, pochędożać, przechędożać, przychędożać, przyochędożać, uchędożać, wychędożać; ochędażać, przychędażać, przyochędażać, wychędażać.*

Cf CHĘDOŻĄCY, CHĘDOŻENIE